

תהיה גלות לישראל, ולא יותר, זהו שפנתוב (אכבה כ) נתנני שממה כל היום דוה. ואם לא ישובו, אומר הקדוש ברוך הוא: הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה בלי זכות וכלי מעשים פשרים. אבל רפואה אחת יש לי לכם: השקו הצאן, השפדלו בתורה, שתשקו מהמים של התורה, ולכו רעו, למקום של מנוחה, למקום טוב וכסוף של נחלתכם. דבר אחר הן עוד היום גדול - זהו היום שנקרא (ישעיה כב) יום מהומה ומבוסה ומבוכה, שבאותו היום נחרב בית המקדש ונפלו ישראל בגלות. ומשום המעשים הרעים, היום הוא נמשך והתגדל. זהו שפנתוב, הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה, משום שהם מושכים את אותו היום. השקו הצאן, כמו שנאמר בדברי תורה, שחרי בזכות התורה יצאו ישראל מן הגלות.

ומה ישראל אומרים? ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים, עד שיתכנסו כל שאר הימים העליונים, וגללו את האבן, ויבטלו אותו הדין הקשה של אותו היום ששולט על פי הבאר, ונמצאת אותה הבאר עמנו בגלות. וכשמתגלה הבאר הזו ואותה האבן לא שולטת עליה, מיד והשקינו הצאן.

ועתיד הקדוש ברוך הוא בסוף הימים להחזיר את ישראל לארץ הקדושה ולכנס אותם מן הגלות. ומי הם סוף הימים? אותה שהיא אחרית הימים. באחרית הימים הזו ישראל סבלו את הגלות. זהו שפנתוב, (דברים ד) בצר לך ומצאונך כל הדברים האלה באחרית הימים, וקראת אתכם

נתנני שוממה כל היום דוה. ואי לא יתובון, קדשא בריך הוא אומר, הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה, בלא זכו ובלא עובדין דכשרן. אבל אסותא חד לכו, השקו הצאן, אשתדלו באורייתא, דאתשקיו מימי אורייתא. ולכו רעו, לאתר דנייהא לאתר טבא וכסופא דאחסנתיכון.

דבר אחר הן עוד היום גדול, דא הוא יום דאקרי (ישעיה כב) יום מהומה ומבוסה ומבוכה, די בההוא יום אתחריב פי מקדשא, ונפלו ישראל בגלותא. ובגין עובדין בישין, ההוא יומא אתמשך ואתרבי, הדא הוא דכתיב הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה, בגין דאינון משכין ליה לההוא יומא. השקו הצאן, פמה דאתמר במלי דאורייתא, דהא בזכותא דאורייתא יפקון ישראל מן גלותא.

ישראל מאי קא אמרי. ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים, עד דיתכנשו כל שאר יומין עלאין. וגללו את האבן, ויגנדרון לההוא דינא קשיא דההוא יומא דשלטא על פי הבאר, ואשתכחת ההיא בא"ר בגלותא עמנא. וכד אתגלייא האי בא"ר, וההוא אבן לא שלטא עלה, מיד והשקינו הצאן.

וזמין קדשא בריך הוא בסוף יומייהא, לאהדרא לישראל לארעא קדישא, ולאכנשא לון מגלותא. ומאן אינון סוף יומייהא, ההוא דהיא אחרית הימים. בהאי אחרית הימים, ישראל סבלו גלותא. הדא הוא דכתיב, (דברים ד) בצר לך ומצאונך כל הדברים האלה באחרית הימים, וכתיב (דברים לא) וקראת אתכם הרעה באחרית הימים.

הַרְעָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים דִּיקָא, וְזוּ הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּת. וְעַם אַחֲרֵית הַיָּמִים הַזֶּה קִבְּלוּ עָנֵשׁ בְּגִלוּת, וּבְזוּ יַעֲשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְמֹת לְיִשְׂרָאֵל תָּמִיד. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (במדבר כד) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. וּבְכָל מָקוֹם זֹאת הִיא, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲתִיד לְהַשִּׁיבָה לְמִקְוָמָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה ב) וְהִנֵּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית יְיָ וְגו' וְזֶהוּ יוֹם.

וּמִדְּשָׁאֲרֵי צַל לְמַעַבְד בְּשִׁירוֹתָא דְיוֹמָא אַחְרָא, כְּמָה בְּזִמְנָא דְאַתְחָרִיב מִקְדָּשָׁא הוּהוּ, וְנִטָּה צַל לְמִיעַל. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צַלְלֵי עָרְב. יוֹם וְצַל הוּא סוּף גְּלוּתָא. וְשִׁיעוּרָא דְהָאֵי צַל, שִׁית קְמָצִין וּפְלָגָא. וּבְגוּדֵל דְמִשְׁחָא דְכַר נֵשׁ, גָּבַר בֵּין גּוֹבְרִין. וְדוּכְרָנָא דְהָאֵי רִזָּא דְבֵין חֲבַרְיָא, דְכַתִּיב, (איוב ח) כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נִדְעַ כִּי צַל יְמִינוּ עָלֵי אַרְץ. כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ - בְּגִלוּת, וְלֹא הֵינּוּ יוֹדְעִים כִּי צַל יְמִינוּ עָלֵי אַרְץ, לְהַשְׁרוֹת אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵי אַרְץ.

אֲשֶׁרִי חִלְקוּ מִי שְׂרוּאָה אוֹתוֹ, וְאֲשֶׁרִי חִלְקוּ מִי שְׁלֹא רוּאָה אוֹתוֹ. אוֹי לְמִי שִׁיזְדַּמְן כְּשִׁיבְקֵשׁ הָאֲרִיָּה הַגְּדוֹל לְהַתְחַבֵּר עִם נִקְבָּתוֹ, כֹּל שֶׁפֶן כְּשִׁיזְדוּגוֹ יַחַד. עַל אוֹתָהּ שְׁעָה כְּתוּב, (עמוס א) אַרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא וְגו'.

בֹּא וְרָאָה, בַּהֲתַחֲלָה כְּתוּב (ירמיה כה) שָׁאֵג יִשְׂאֵג עַל נְוָהוּ. וּבִבְאוּתוֹ הַזְּמַן כְּשִׁיבְקֵשׁ לְקַבֵּל אֶת בֵּת זוּגוֹ, אֲזִי אַרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא ה' אֱלֹהִים דְּכַר מִי לֹא יִנְבֵּא. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּתוּב, (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְגו'. מֵה זֶה וְשָׁב? אֵלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים דְּיִיקָא, וְדָא הִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא. וְעַם אַחֲרֵית הַיָּמִים דָּא, קִבְּלוּ עוֹנֵשׂא בְּגִלוּתָא. וּבְדָא יַעֲבִיד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא נוֹקְמִין לְיִשְׂרָאֵל תְּדִירָא. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (במדבר כד) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. וּבְכָל אֶתֶר דָּא הִיא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זְמִין לְאַתְבָּא לָהּ לְאַתְרָהּ, הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה ב) וְהִנֵּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית יְיָ וְגו' וְדָא הוּא יוֹם.

וּמִדְּשָׁאֲרֵי צַל לְמַעַבְד בְּשִׁירוֹתָא דְיוֹמָא אַחְרָא, כְּמָה בְּזִמְנָא דְאַתְחָרִיב מִקְדָּשָׁא הוּהוּ, וְנִטָּה צַל לְמִיעַל. הִדָּא הוּא דְכַתִּיב, (ירמיה ו) אוֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צַלְלֵי עָרְב. יוֹם וְצַל, הוּא סוּף גְּלוּתָא. וְשִׁיעוּרָא דְהָאֵי צַל, שִׁית קְמָצִין וּפְלָגָא. וּבְגוּדֵל דְמִשְׁחָא דְכַר נֵשׁ, גָּבַר בֵּין גּוֹבְרִין. וְדוּכְרָנָא דְהָאֵי רִזָּא דְבֵין חֲבַרְיָא, דְכַתִּיב, (איוב ח) כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ וְלֹא נִדְעַ כִּי צַל יְמִינוּ עָלֵי אַרְץ. כִּי תִמּוֹל אֲנַחְנוּ בְּגִלוּתָא, וְלֹא הוּיִנָּא יְדַעֵי כִּי צַל יְמִינוּ עָלֵי אַרְץ, לְאַשְׁרָאָה לוֹן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָלֵי אַרְץ.

וּבָאָה חוּלְקִיָּה מָאן דְחָמִי לִיָּה, וְזַכָּאָה חוּלְקִיָּה מָאן דְלֹא חָמִי לִיָּה. וְוִי לְמָאן דִּיזְדַּמְן כַּד יִתְבַּע אַרְיָא רַבְרָבָא, לְאַתְחַבְּרָא לְנוֹקְבִיָּה. כֹּל שֶׁפֶן בְּשַׁעְתָּא דִּיזְדוּגוֹן כְּחִדָּא, עַל הֵיא שְׁעַתָּא כְּתִיב, (עמוס א) אַרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא וְגו'.

תָּא חֲזִי, בְּקְדָמִיתָא כְּתִיב, (ירמיה כה) שָׁאֵג יִשְׂאֵג עַל נְוָהוּ. וּבִבְהוּא זְמַנָּא כַּד יַפּוּק לְקַבְּלָא לְבֵת זוּגוֹ, כְּדִין אַרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא יְיָ אֱלֹהִים דְּכַר מִי לֹא יִנְבֵּא. בַּהֲהִיא שְׁעַתָּא כְּתִיב, (דברים ל) וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְגו'. וְשָׁב מֵאֵי הוּא, אֵלֹא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא שָׁב